

կու և միւսը տասն և հինգ տարեկան : Չեքեք նին մէկ քաղաքում մը կ'անցնի . մեծը այս գէնքիս լեցուն ըլլալը չի գիտնալով՝ բերանը դէպ ի իրեն դարձուցած խառնելն իբէն կրակ կ'առնէ . կապարեայ գնտակը տղուն կուշար կը մտնէ . տղան նոյն հետայն կը մեռնի :

— Դուլային և նաւական գիտութեանց մէջ փորձով աւելի տեղեկութիւն ստանալու համար հեռու ծովեր ճանապարհութիւն ընել պէտք ըլլալով, որովհետեւ կոստանդնուպոլսոյ ծովային դպրոցը պէտք եղածին չափ յառաջագէտ եղած է, և փորձով ըլլալու յառաջագիտութիւնն ալ աւելի սորվածներուն աղէկ հասկըցողութիւնն մեծ օգուտ կ'ընէ . ուստի բարեգութ ինքնակալին հրամանաւը միախառնելու և ինչպէս և ինչպէս պահել ըստեւ նաւերը պատրաստութիւն տեսնելու վրայ են, որ մօտ օրերս Սկիանոսի վրայ նաւարկութիւն մը պիտի ընեն . և ինկիլթէուայի և յոսանայի Սկիանոսի վրայ եղած ծովեղբայր պարտէիէն ետքը պիտի ետ դառնան :

— Սեփաք տերութեան հպատակներէն Միսրիա անուն յայն մը գիտութեան ատեն իւր մօրը գանակ քաշեր և վերաւորեր էր : Երբ եղբայրը Միսրիա բժիշկը ոտիկանութեան ատենին իմացուց այս գիտութեան անգամութիւնը, և այս ալ ըստ որ՝ այս ըստ ձեռքէն առած ըլլալու իմանալուն համար օր կ'ըլլայ զիս ալ կը դարձնէ, և գուցէ կը մեռցնէ . ապահովութիւն չունիմ : Ստիկիանութեան տեսնելու յիշեալ Միսրիան ձեռք ձգէ . լէն ետքը վճռեց որ՝ տարի ու կէս բանտը մնայ Բաքուիսը . և բանտէն ելելու ժամանակն ալ իր եղբայրը ապահովընելու երաշխաւոր ցըցունելէն ետքը թող տրուի :

— Միսրիաները քանի մը հոգի այլ և այլ օր և այլ և այլ տեղեր իրենք զիրենք թողնաւորեր մեռեր են : Սէկ երկուքին ասանկ անձնապահութեան պատճառը իմացուած է . իրաւասանաց գրողուն և յուսահատութիւն : Իսկ զմեզ քաղաքար միայն մարտ ամսոյ մէջ ասանկ մեռնողներուն համարանքը մինչեւ տասն և եօթն հոգիի հասնելով, ինչպէս որ մէկուն անձնապահութեամբ մեռած ըլլալու ստուգելու (քէշի) համար եկող դատաւորական անձինքը ըսեր են, կարծիք մը եղեր է որ օգոյն աղբեղութիւնը ասանկ բաներ կը պատճառէ : Իսկ օգը մարդոյս կամքը չի կրնար խափանել . օգոյն աղբեղութիւնը կ'ըլլայ խորշակով կամ ուրիշ տեսակ հիւանդութիւնով մարդ մեռցնել : Թէ որ այն անձնապահութիւնն ալ օգոյն աղբեղութիւն ըլլար նէ մեզք չէր ըլլար . ինչպէս որ մէկալ տեսակ մահէրը մեզք չէն :

— Մարտի 5, չորեքշաբթի օր, Վալաթի տի մարտաւորութեան մէկ աղբեղութիւն մը պատահեցաւ : Հայազգի մէկ բեռնակիր մը բարձր տեղէ մը ծանր բեռ մը վար կ'ընէր . Գետինն մօտեցած էր, բայց ուժն ալ հատած էր անանկ տեղ մը որ հանգչելու միջոց չի կար : Թեւեթը թուլցան . բեռը չի կրցաւ բռնել . բեռը իրեն ծանրութեամբ վերէն վար գլորեցաւ . բեռնակիրը բեռնանքը տակը մնաց : Դուրսով հասան բեռը մէկտեղի առին . բեռնակիրը տակէն հանեցին ամէն գին կուրորտած : Իր բնակարանը տարին, և ասանկ գիպուածներու դարման մատուցող մարդիկ ալ բերին . որ շատ աշխատեցան . բայց աշխատանքին պարագայ գնաց :

— Հետեւեալ գիպուածն բժշկաց հետադուտութեան նիւթ մը կուտանք . և թէ որ մեր աղբի բժիշկներէն մէկը ասոր վրայ գրուած մը շնորհ ընէ մեզի իրիկէն նէ՝ շնորհակալութեամբ կ'ընդունինք, և իւր ոտորագրութեամբ ըստպէս միջոցաւ կը հրատարակեմք :

Մարտի 12ին չորեքշաբթի օրը՝ ոսկերիներուն շուկային հէքեալար սօքաղի ըստեւ փողոցը քորի վրայ քանդակող (հէքեալ) Սալոմի անուն հրեա յին 12 տարեկան աղան հայ մը կ'առնէ և տաք տաք ուտելն իբէն հայցին մէկ պատուը կ'ոկոգը (պօղաղը) կը մնայ : Պատուը վար իջեցնելու համար վրայէն ջուր մը կը խմէ . բայց ջուրը խմելուն պէս իսկայն կը մեռնի : Տաք հաց ուտելը տեսակ տեսակ վնասներ ունի . կոկորդէն շիտակ վար ինքնայ ալ նէ՝ ստամոքսին մէջ գէշութիւն կրնայ պատճառել . բայց տաք հացին վրայէն սաղ ջուր խմելը, երբ որ հացը կ'ոկոգը մնացած ըլլայ նէ, ինչպէս յանկարծամահ կ'ընէ . կը խեղդէ մի . գլուխը մէկէն ի մէկ շատ արիւն ցաթկեցնելով կ'աթուած մի կը բերէ . կամ թէ տաք հացն ու ջուրը տղուն մեռնելուն ուղղակի պատճառ չեն, գիպուածը աւանակ մի բերեր է որ մահուանը պատճառ եղող գաղտնի անասն այն միջոցին ներգործեր է : Բժիշկ

ներէն ուզած տեղեկութիւնն ասոր վրայ է : Տաք հացը ինքնին, մանաւանդ վրայէն ալ պաղ ջուր, զգուշանալու բաներ են . ինքնին բնական մահուան պատճառ չըլլան ալ նէ, ինչպէս որ վերջը ըսինք, գէշ հիւանդութեան մը սերմ կը ձգեն : Տղուն մահուան պատճառը քննելու համար ոտիկանութեան կողմէն մարդիկ եկան . և հայը ծախող հրեայէն կ'ստան ընկալ քննութեան համար ոտիկանութեան բանտը տարին :

— Պալարա աղբը շատ ժամանակէ ի վեր կը փափաքէին յատուկ իրենց համար մէկ եկեղեցի մը ունենալ կոստանդնուպոլսոյ մէջ . և այս բանիս համար յատուկ աղբապահ մը գրեց և բարձրագոյն դրանք ներկայացուցեր էին : Կառավարութիւնը ասանկ ինքիքը կատարելու հաճեցաւ, և այս հաճութեան վրայ՝ Սուսամի իշխանը մեծարգոյ Սէփաքի պէքը իրեն կոստանդնուպոլսոյ Ֆէշէի գրանը մօտերը ունեցած ծովեղբայր բնակարանը պաշտօններուն ինքեղեցի շինելու տեղ տուաւ :

— Իգիպտոսի ընդհանուր կուսակալ բարձրագոյն Մարտա փաշայն իրեն կառավարութեանը տակը եղած երկիրներուն բնակիչ արապներուն տրուած գլխահարկը թէթեւացուց, 42,000 Քէշէ տոակ վար ինչու . որովհետեւ այս գլխահարկը արապներուն վրայ շատ կը ծանրանար, և վճարելու շատ նեղութիւն կը քաշէին : Սիայն Սարը քաղաքը եօթն հարաւ Քէշէ տոակ կը վճարէին հոն գտնուող ֆէշէ արապները . այս նոր կարգադրութիւնն ըրած ատենը բարձրագոյն փաշայն այն ալ կարգադրեց որ Սարը քաղաքը գտնուող ֆէշէները այս գլխահարկէն բոլորովին ազատ ըլլան . և 35,000 Քէշէ տոակ ալ համեմատաբար ուրիշ տեղեր գլուխահարկ ֆէշէներուն տարւած տուրքէն վար ինչուի :

— Ինչպէս որ առաջիկայ ալ կարծիք կար՝ Սուսամ կողմէն բնակիչները ապստամբեցնելով վրէժ հանող անգղամները կոյսերական բարձրահաման հրոկարատով ալ պիտի չի դապուէին . իրօք ալ այն պէս եղաւ . բայց այս անգամ որք երկրին իրենց արգար պատիժը իրենց գտնել տուաւ : Թէ որ գտնէ հիմա հանգարտիկն նէ՝ անդադար մնալուն յոյս կրնար ըլլալ : Մարտի մէկին օրը այս անգամ ներք չորս հոգի, Էքադիս, Մարաս, Բէգրու և Յուրախ, քանի մը հարիւր հոգի հետերին առնելով Սիւս և Մարտի և Պաթի գիւղերը կոխեցին և կողոպտեցին : Կողմէն կառավարիչ մեծագոյն Սուսաֆա փաշայն առջի բերանը չուղեց որ ասանկ վրայ յարձակում մը ընէ . բանը անուշութեամբ լռեցնելու ուղղով միայն կը նայէր որ անանցիկ գալիք վնասներուն առաջն առնէ : Կոստանդնու ճամբայ բռնած էր : Երբ տեսաւ որ անգղամները յանդիմութեամբ չափը անցուցին, զօրք հանեց փրանին . այն կողմի նաւախումբին հրամանատարն ալ ծովուն կողմէն ապստամբները մէջ առին . որովհետեւ յարգապատիւ Սիւսի պէշէն կը նուերով Սէփաքի անուանալու հաւանագիտող կը կենար : Կոստանդնուքը չի կրնալով գիտնալ ցրուեցան, իրենց գլխահարկներէն ալ երեքը կորցնուցին . Մարտի ծեծին մէջ մեռաւ, Բէգրու վերաւորութեամբ, և Էքադիս ողջ բռնուեցաւ, և դատաւորանք տեսնուելու համար կոստանդնուպոլս ալիտի խրիտի : Կոստանդնուքը կողմէն մեռնողները շատ էին . թագաւորական զօրքէն միայն վեց հոգի վերաւորութեամբ . որոց մէկն է մեծարգոյ Մարտի պէշ զինուորական հրամանատարը : Երբ օր քէշ այս պատերազմը . բայց ապստամբներուն ալ սիրտը կտրեցաւ . հասկըցան որ իրենց անպատիժ մնալը մեծապէս տերութեան բանեցուցած գլխութեանն է . իրենք յանգիստն են՝ պատիժին կը գտնեն :

— Սէլանիկէն սարիւր 16ին (4ին) կը գրեն կոստանդնուպոլսոյ Ժողովարանին : Երեկ կոստանդնուպոլսէն եկող օսմանեան մեծապէս տերութեան շոգենաւով հարիւր հոգիէ բաղկացեալ թնդանօ դաժիգ (թօփու) զօրաց խումբ մը Սէլանիկ եկաւ . և ասկէց ալ Պոնտ ալիտի երթան :

Քանի մը օր կայ որ հաճի Հիւսէինը Ֆէշէի ինքնիշխանի եկաւ և հոս է . վաղ առտու Զաքի ինքնիշխանով կոստանդնուպոլս երթալու ճամբայ պիտի ելլէ : Երբ նաւուն հետ կոստանդնուպոլս ալիտի երթայ նաւ ֆառանըղը հասարակապետութեան Սէլանիկի հիւպատոսութեան գործակալը Պ. Կառապոյ Վիլբէլ . որ կոստանդնուպոլս քանի մը օր կենալէն ետքը Պոնտ ալիտի դառնայ :

— Պաշտօնաւոր Սալ քաղաքի կառավարութիւնը քանի մը օգտակար կարգադրութիւններ ընել որոշելով, որովհետեւ այս կարգադրութիւններ

ըստ համար ստակ պէտք է, հասարակութեան վրայ բեռ ձգելէն աղէկ սեպեց քանի մը բաներուն մարտնչակցութիւն, որ մարդոյս ապրուստին խիստ հարկաւոր չեն . և միայն հարուստ կամ հանգիստ ապրելու կարող եղող մարդիկ կրնան գործածել : Եւս գիտատարութեամբ չային հօխային երկու զուռուշ, խաչվէին հօխային եռեռուն փարայ . և շարքին հօխային 20 փարայ պիտի առնուի . և աւանցմով ժողովուած ստակը քաղաքին փողոցներուն քարայտակները (խալարներ) նորոգելու պիտի խարժուի :

— Իպրաիլէն եկած լուրերը կը ցըցնեն որ հըն տեղինաց առուտուրը կտրած է . որովհետեւ աւան տարի ուղղած տեղերէն այս տարի ուղղուիլ քիչ կայ : Ինկիլթէուայի մէջ համարանոցները մարդոցներին ինկիլթի չափը հագել թէ 26 ու կէս լէն կ'ընէ . և Իպրաիլի ցորեն ինկիլթէուա 30 լէնի ծախող կայ . առնող չի կայ : Թիւրքի մէջ այս ապրանքներու գինը վար ինչպէս զատ թուղթ ստակին ալ վերադիրը 100ին 15 եղած է . որով ցորենի և մարդոցներ լուսաւորաններուն էփ աղէկ վնաս կ'երեւի : Եւս համար յիշեալ տեղերը ցորեն և մարդոցներ ու նեցուղներ կը պահեն, ծախել չեն ուղեր . և Վալասի ցորենի վաճառահանները հիւանդան գներով ցորեն ծախելէն աւելի շահաւոր կը սեպեն ամիսը հարիւրին երկուք (քէշէ 10 զուռուշով) շահով ստակ բանեցնելը :

— Ինչպէս որ Լաւա քաղաքին առջեւէն անցնելով Չարանպա կ'ընչուի և անկէց ծովը կը թափի, մարտի 13ին շատեալ սկստաւ . և մինչեւ 16 օրը շարունակ շատեալ իր ձորափորէն դուրս եկաւ . և Լաւա քաղաքը կոխեց : Գետին եղբայր գտնուած տուները, խառնութիւնը և կըրպակները (մաղապները) ջրով լեցուեցան . հարկ եղաւ բնակիչներուն տուները պարտել և բարձր տեղեր իրենց բնակարան ձարել : Շատ աղբիւր և թթեմներ, և շատ մըն ալ չէրամ գարնանելու չէրքը (պէճէկիկ) ջուրին տակը մնացին և քանի մը հոգի ալ ինկիլթէուա կայ : Թիւրքիները ջուրին մէջ մնալէն վնաս մը չի կրելիր անցած տարիները ծովային հանգարտեւ է . որովհետեւ անցած տարի ալ թիւրքիներուն պարտեցնելը ջուրը կոխեց . և վնաս չի կրեցին . բայց աղբիւրը և պարտեցնելը շատ վնասուեցան :

Կառապի կուսակալին պաշտօնը անցած տարի ջուրը շատեալ ժամանակը ջուրին բարձրութեան հինգ կամ վեց կանգունի մը չափ բարձր մնացեր էր : Եւս տարի ջուրը հոն ալ գնաց, և պաշտօն բան ու խոհարանը (մուլփալը) կոխեց : Տղան առատութեամբ կամուրջներն ալ անպիտան ըրաւ . վրայէն մարդ չի կրնար անցնիլ :

Սիւսը միայն Լաւա քաղաքին չէր . Բէշ քէշէն ըստեւ գալան ալ կոխեց . և չէրամ դարձնելու տուները և ապրանքները բոլոր ջուրին տակը մնացին . Կաղաքին ծեղունի բնակիչները կը պատմեն որ՝ տաճկաց Կալ թուին ալ (որ է Քրիստոսի 1798 թուականը), այս գետը ասանկ իր ձորափորէն դուրս ելելով շատ վնասներ հասցուց :

Երբ տեղեկութիւններէն ետքը գիր առնել վեցաւ, որ մարտի 16ին ետքը գետը աւելի առատացեր է մինչեւ մարտի 18, և կամուրջն ալ բոլորովին ծածկի է . միայն կուսակալին պաշտօնի քովի փայտաշէն կամուրջը նոր նորոգուած ըլլալուն համար վնաս չի կրէր . մեկտեղերը վնասուեր են : Հանապարհորդներուն միայն այս կամուրջը մնացած է գետին միւս կողմը երթելու ինքնութիւն ընելու . թէ որ այս ալ գոյուի նէ՝ ճամբաները և քաղաքին ինքն ինքն (ներքնաքաղաք) ըստեւ մահն դռները պիտի գոցուին : Սուսի Լաւաիայի կուսակալը ստիպուեցաւ իւր պաշտօնը ձգելու և ուրիշ տեղ իրեն բնակարան ձարելու : Կաղաքը ցրեց պաշտօնաւոր պէս են . և թէ որ օր յառաջ գրանէ պէտք եղածին չափ ալիւր և ուրիշ ուտելիք քաղաք բերուած չըլլար նէ՝ սով ալ կը կրէրքաղաքը . որովհետեւ գետին եղբայր շինուած ջրաղացները ջրին տակը մնացին . ձիով դառնալու ալ զորիններն ալ հայապարծներուն ցորենը աղալու պարագած են կառավարութեան հրամանաւ . ուրիշ մարդու ալիւր չեն աղար . որպէս զի քաղաքին փուռները չի գոցուին :

— Սեւ ծովու Սալին նաւահանգստին մօտ Պաթիա ատապի ըստեւ տեղը երկաթի վրայ գլուխուղ պիտի նաւ մը, որուն նաւապետն էր Հեյլե նախան տերութեան հպատակներէն Միսրիա Սահապի, փետրուարի 5ին գիւղերուան ժամ չորս ու կէսին ատենները կը բռնէին և բոլորովին կայրի :

— Պապա գալեցի Մարտի 12ին նաւապետին նաւ

ւր Իսթեմուրիէն գալով Միտիլի կղզիին առաջ-
ները տասնիկ հոկէ կը բռնուի, երկաթը քրտնով
մօտն եղած ուրիշ նաւերու վրայ կ'ընկնայ: Այն նա-
ւէն ալ բանի մը հօգի իրենց պիտոյիցը կամ ստը-
տելու համար Միտիլիի ցամաքը կ'ընկնէ: Իսթեմ-
ուրիէն եկած նաւերը հիւանդութեան կողմա-
նէ միշտ կ'ապահովուի ըլլալով ուր որ երթան նե-
քանի մը օր ցամաքը չեն ելեր: մաքրուելու հա-
մար կը կենան. այս նաւը այն հարկաւոր զգուշու-
թիւնը ըրած չըլլալուն կ'ապահովուի (սուրճը) նա-
ւերուն կարգէն էր: այս գիպուածովս չէ թէ մի-
այն Միտիլիի առաջը գտնուած միւս նաւերը,
այլ և նոյն իսկ Միտիլի կղզին ալ կ'ապահովուի ե-
ղաւ: հարկ եղաւ ամբողջ կղզիին վրայ քառասուն
բայ զգուշութեան կանոնները ի գործ դնել միւս
չեւ հինգ օր:

— Սարըճայի Բարաթեի նաւապետը իր 300
բիլլիոն ճըրճ նաւուն մէջ Այազմէնի ծովեզեր-
քէն չի բանած բամբակ բեռնընկելով, երբ Միտիլի
կղզիին մէկ միջին մը չափ մօտեցաւ, օդը անպակ-
ըլլալուն համար նաւն ընկղմեցաւ: բայց մարդիկը
ազատեցան:

— Սարմարայի Լիմն նաւապետը իր նաւորդ-
ներովը նաւը մօտաւ որ փայտ կը բլու պիտի եր-
թար, կղզիէն երկու ժամու չափ ծամբայ հեռու
նաւը ընկղմեցաւ, և մէջը գտնուողները ամենքն
ալ խեղդուեցան: Սարմարայի Բիւրաթեան պատ-
ուական լրագիրը այս գիպուածս միայն այսքան կը
պատմէ առանց ուրիշ պարագայ մը աւելցնելու,
և նաւուն ընկղմած օրն ալ չի յայտնելով:

— Ռուսիայի նաւապետ մը Բիւրաթեի Գիմա
նուն՝ 6650 բիլլիոն պոլիսկոպ Վալաւ կ'երթայ
և անկէջ մարայորդն բեռնընկելով Վոստոկոպոսկո-
լիս դառնալու ծամբայ կ'երթէ: Թուրքիոյ առաջ
մէկ ժամու չափ հեռուաւորութեամբ քաշու ըստած
տեղը հասնելով ձմեռուան կը բռնուի, և հոն եր-
կաթ կը նետէ: Թուրքիոյ ստաւայիները հալելով ջու-
րերը շատցած ատենը՝ ստաւայիները ջրոյն հասանքին
ստաւայութեամբ վերէն վար գլորելով և նաւուն
զարնուելով նաւը կը սախտի: ջուր կ'առնէ և կ'ըն-
կղմի: բայց մէջի մարդիկը ամենքն ալ ազատեցան:

ԼՐԱԳՐԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԳԱՅՂԱՆ: Հասարակապետութեան նախագա-
հը Լուի Նաբոլէոն՝ զինուորական կրթութի տես-
ները համար ապրիլի առաջին օրերը Վիեննան քա-
ղաքը գացեր էր: Լիւիէյ ետ դարձած և Փարիզ
մօտեցող ատենը ձեռք անդրաւ արուարձանէն անց-
նելն իբրեւ թաղին բաղմամբը բնակիչները ըստ
սովորութեան կարգաւ ծամբու վրայ կ'եցած ըլլա-
լով՝ նախագահին գալուտը կը բարեւենին: Կեցե-
կապարտապետութիւն, կեցեւ նաբոլէոն ըսելով: Բազմու-
թեան մէջ բանի մը հօգի ալ գտնուեցան, որ լսկ
կեցեւ կապարտապետութիւն ըսելը բաւական սեպե-
ցին: այն ալ անանկ կերպով մը կ'ըսէին որ կառա-
վարութեան հիմնական կերպէն դժգոհ ըլլալին
յայտնի կ'ընայուէր: Տարեկան սոմալաւաւ (բա-
նայի) օրեր ըլլալով այն օրերը՝ շատ բաղմամբ
կար սովորականէն աւելի: Բայց ասանկ կեցեւ ա-
ղաղակներէն զատ բան մը չեղաւ, և ամէն բան
հանդարտութեամբ անցաւ:

Օր մը երկուք երեք Փարիզու մէջ զրուցուել
սկսաւ թէ նախագահը անցնելն իբրեւ յիշուցներ և
անարդական խօսքեր ալ խօսեր են: հետը գտնու-
ող պահապան զօրաց մէկ քանին ալ ծեծեր են,
և եփ աղէկ աղմուկ և շփոթութիւն ելեր է: և
այլն: Ստաւաւոր մէկ գիպուած մը այս սուտ ել-
լելու պատճառ տուած էր: Այն միջոցին մէկը
Գիլլոմի ըստած գեղեցկաշէն կառքի մը մէջ նրա-
տած անցնելն իբրեւ բաղմամբներ ծամբան քոցած
ըլլալով կառքը կայնելու կը ստիպուի: մէկ անգը
գամ մը կուգայ ձիուն սանձէն կը բռնէ: բայց
կառավարին մէկ խարաղան մը կուտէ: Պահապան
զօրքը կուգան հոն, այս պատճառաւ ժողովուած
բաղմամբները մէկ գի կ'ընեն, և կառքին անցնե-
լու ծամբայ կը բանան: Այն միջոցին ի հարկէ
պահապան զօրաց ձեռք վերցնող ալ եղած կ'ըլլայ:
յիշեցք և անարդական խօսքեր ալ կ'ըլլան: Կառա-
վարութեան հակառակորդները նախագահը ժող-
վորդեան աչքէն հանելու համար այս պատմու-
թիւնս փոխեցին վերի ըսած կերպիս դարձուցին:
և այնքան ձանձրեցաւ որ, հարկ եղաւ պատերազ-
մական գործոց տեսուչ նախարարին, որ այն ատե-
նը նախագահին հետ մէկ կառքի մէջ էր, պաշտօ-
նական կերպով լրագիրներու միջոցներով այս լու-
րը սուտ հանել: Այսու ամենայնիւ Փարիզու քնն-

Գիլլոմի օրագիրը նախագահը իրօք նախատիրը
կրած և նախագահին թիկնապահ զօրքն ալ ծեծ կե-
րած կը պատմէ:

— Գարդիայի և Պէլճիքայի և Բրուսիայի կա-
ռավարութեան գիւտներուն մէջ արտաքաղ կար-
գի շարժում մը կ'երեւի: Պ. Պէլճիքայի իշխա-
նը ժամանակէ մը ի վեր Պէլճիքայի Պրուսիայէ
բազալաբը իրեն բնակարան հաստատուէր է: և կը
սեն որ այս օրերս Բրուսիայի և Մաքեդոնի մէջ
մօտ է, երկու տերութիւն իրարու հետ հաշտու-
ցնելու համար: որ ինչպէս որ յայտնի է, Գեր-
մանական ազգային ընդհանուր ժողովքին Լիքսըթ
քաղաքը ըլլալուն կամ չըլլալուն վրայ իրարու հետ
աւելուած են: Պրուսիայի և և Պէլճիքայի կառա-
վարութիւններն ալ Պէլճիքայի իշխանին ըրած առա-
ջարկութիւններուն համախոհ և կամակից են: Պրուսի-
զի ի իշխանատու գեապանին առաջին գիւտնադպի-
րը Պ. Գարդիայի Վ. իշխանայէն գիր բերաւ Պ. Պէլ-
ճիքայի իշխանին, և Պրուսիայէն անցաւ Փարիզ գը-
նաց: Կ'ըսուի ալ որ Բրուսիայի թագաւորը Պր-
ուսիայի կառավարութեան խնդիրը ըրեր է որ միջոց-
դութիւն ընէ: Մաքեդոնի հետ ունեցած վեճեր-
նուն մէջ տեղը գտնէ, որպէս զի բանը առանց
պատերազմի ըննենայ: Այս սրտամոլ օրագիրը երկ-
բայութիւն յրջուներու ձեւով մը կը սրտով Գեր-
մէ ըսելով: բայց անհաւատալի բան մը չեւերելը:
Պրուսիայի կառավարութիւնը հետեւեալ վիճակի մէջ
ընէ: և ասիկայ քանի մը նշաններէն յայտնի երեւ-
ցած է: Սակայն երբ որ Մաքիսի և Բրուսիայի
բարձր գեմ. պատերազմ բանան նէ՝ կամայ ահամայ
ինքն ալ պատերազմի պիտի խառնուի: այն ատենը
մէկ գիշէն Գերմանիայի և մէկ գիշէն Պրուսիայի
յեղափոխականները և անտառաբուծիւն սերմա-
նել ուղղութիւնը ոտք ելելու ժամանակ գտնելով,
Պրուսիայ տակն ի վրայ կ'ըլլայ: և հիմա ալ Փրու-
սիայի կառավարութիւնը ամէն միջոցները ի գործ
դնելու կը նայի որ յեղափոխականները զսպէ, և
ոտք ելելու և խռովութիւն հանելու տուի չի
տայ: Կառավարութեան ներքին հանգարտութիւն
խորհրդով՝ Բրուսիայի միտքը առանց կուսույ բա-
նը լրջացնել ըլլալէն ետքը՝ աւազիայի ու իր մէ-
ջը միջնորդ ձգելու Փրուսիայի կառավարութեան
աղէկ կառավարութիւն չէր գտնէր: Կըլուսայի
որ մէկ գիշէն Պէլճիքայի իշխանը որ կառավա-
րութեւ գործոց մէջ ծերացած եփուն մարդ մըն է,
և Մաքիսի կայսերական կառավարութեան ա-
ռաջը յարգը պահած չէ, թէպէտ խռովարար-
ներուն հանած անտառաբուծութեանը երեսէն իր
հայրենիքէն հեռացաւ: մէկ գիշէն ալ Փրուսիայի
կառավարութիւնը, որ 1848 փետրուարէն ի վեր
տեսածներովը շատ բան սորվեցաւ, Մաքիսի և
Բրուսիայի առաջին պատերազմին առաջը առնե-
լու կարող կ'ըլլան: Թէ որ չըլլայ նէ՝ բոլոր Լեւո-
սայի վրայ ծանր հետեւութիւններ կ'ունենայ:

Պէլճիքէն ալ հեռագրութեան միջոցով հետե-
ւալ հաստատուէր կը գրէին Փարիզ: «Կրնանք ապա-
հովելով որ Պրուսիայ և Վ. իշխանայի արքունիքը
գիտաւորութեան և խորհրդածութեան կողմանէ
իրարու մօտեցաւ յայտնի նշաններ կը յրջուեն,
անանկ որ այս երկու տերութեանց իրարու հետ
կատարելապէս հաշտուելու իրատ մօտ կ'երեւի:
Կենդանադէտ մարդոցմէ բաղիւյնալ ժողովքնե-
րու մէջ մէկ երեւելի բանի մը վրայ խօսք կ'ըլլայ:
բայց ինչ բան ըլլալը տակաւին յայտնի չէ: միայն
այսքան իմացուած է որ, այն բանը ինչ որ է նե-
մօտեւ պիտի կատարուի: և բոլոր Լեւոսայի մէջ
մեծ ազդեցութիւն պիտի ընէ: Երանի մէկ բան մը
մասնաւոր խօսակցութեանց մէջ նեւեց Վ. իշխա-
նի Պէլճիքայի նստող գեապանը Պ. Բրուսիայի և կ'երե-
ւի որ Գերմանիայի ապագայ վիճակին վերաբերե-
լու մը պիտի ըլլայ:

ԱՆՊՈՒՆ: Կառավարութեան խորհրդականաց
ատեններ այս օրերս գործուելով խորհրդականե-
րուն թողութեան եղաւ որ ժամանակ մը ի-
րենց առանձին գործերուն պարագին: Կ'ըսուի որ
նորէն ժողովրդած ատենին, տերութեան ծախք
քիչընելու մտքը պիտի սնորհուի որ տերութե-
գանձէն ամառական առնող պաշտօնատէրներու ամ-
ռականները քիչնայ:

— Ինչնայ գաւառին կուիւն ատենը ինկիլիզ
Հնդկաստանի բանակին զօրացը ձեռքը անցած
ինչքերուն համար անանկ տնօրինուեցաւ որ ծախ-
ուելու բաները ծախուին, ստակը ժողովրդի և զի-
նուորներուն ամէն մէկուն իրեն ունեցած աստի-
ճանին և պատուոյն համեմատ բաժնուի: Այս

ինչքերուն մէջ մէկ անգամանդ (էլման) մը կար,
որ Կիւի նաւ (լուսայ լեւոն) ըսելով կը ծանցը-
վէր, և աշխարհքի մէջ գտնուած խոշոր անդա-
մանդներուն առաջինը չէ ալ նէ՝ երկրորդը կընար
սեպուիլ: Աւստի Հնդկաստանի բանակին զօրքը
միաբանելով վճռեցին որ ասիկայ չի ծախուի: և
բոլոր բանակին կողմէն ինկիլիզէն թագաւոր-
ւոյն ընծայ իրկեցին, թագաւորին բանակին ապա-
րապետին գիր մը գրեց, զօրաց իրեն վրայ ունե-
ցած սիրոյն և առատարտութեանը համար մեծ
շնորհակալութիւն ընելով, և ըրած ընծային չա-
փէն աւելի իրեն ընդունելի ըլլալը իմացընելով:
Գրոյն հետ նոյն անգամանդն ալ ետ իրկեց: և
հրաման ըրաւ բանակին սպարապետին որ ծախէ:
և գիրը թագաւորին կողմէն զօրաց ամէն մէկուն
իրեւ ընծայ բաժանէ:

— Հասարակաց խորհրդարանի մէջ մարտի 16
ին, տերութեան եկամուտին հաշիւը նայուե-
ցաւ: Այս օրով հետեւ եկամուտներուն հաշիւոյն
տարեկալը ապրիլ 5 է, մէկ տարուան մէջ ե-
ղածը այն օրուան հաշիւով ձեռք չէր հասնելու:
մերձաւոր հաշիւով մը գտնուեցաւ որ անցեալ 1849
թուին ապրիլ 5 էն մինչեւ 1850 նոյն օրը եկամու-
տն է 52,785,500 լիւրադէն, և ծախքը 50,533,
650 լիւրադէն: Այս տերութեան գանձուն
համար կ'եղնայ 2,251,850 լիւրադէն: 1850
ին ըլլալու եկամուտն այսքանի հասնելու յոյս չի
կայ: որովհետեւ չաքարին մաքր թէթեցած է, և
ուրիշ քանի մը տեսակ ապրանք շատ չի բշտե-
կաւած կայ: Երանք հաշիւելով առաջին տարուան
ինկիլիզի տերութեան եկամուտը որոշեցին որ կա-
րելի է թէ 52,285,000 լիւրադէն: հասնի: Լե-
ւալու ծախքն ալ թէ ազգային պարքին որոշեալ
բաժնի (թաքիսը) ձաքիւր, և թէ աւագ և
ստորին սրաշտանակներուն և ծախքին, և ցամա-
քային զօրաց և անոց պէս հարկաւոր եղած բա-
նեւուն երկարու ստակը մէկ տեղ հաշիւելով պի-
տի հասնի 50,763,582 լիւրադէն: Տերութե-
գանձուն կ'եղնայ 1,521,418 լիւրադէն: Լե-
ւա տարուան եկամուտն ծախքերը ըլլալէն ետքը
եղեցածը կըլլայ 3,773,268 լիւրադէն, (830,
119 քէսէ ստակ): Այլեւ 750,000 լիւրադէն
(165,000 քէսէ ստակ) ազգային պարքը ինչեց-
նելու, և մնացածները երկրագործութիւնը աղէկ-
ցնելու և ազգին ընդհանուր օգտին ծառայելու
գործերու պիտի խառնեն:

— Իւլանտայի կառավարութեւ փոխուելը, որ առաջ
իրեւ ինկիլիզի տերութեւ ստիլ ինկած մասնաւոր թա-
գաւորաւի, փոխաբայ անունով ընդհանուր կու-
սակալ ունէր: և հիմա այն կուսակալին վրայէն փո-
խաբայութեւ անունը վերցաւ, Իւլանտայի մէջ և մա-
նաւագ Տալին քաղաքը շատ արտուել և դժգոհու-
թիւն պատճառեց: որովհետեւ նիւթականի կող-
մանէ ապրուստի երեսէն շատ դժուարութիւն կը
րելու ծամբայ կը բանայ այս փոփոխութիւնը: և
կարծիք կ'ըլլուի որ միայն վաճառականութեան ե-
րեսէն քաշելու մնանին 300,000 լիւրադէնը
հասնի: Իւլանտայի ժողովուրդը մէկ մեծ ժողով
մը (միտինկ) ըրին մօտեւ Պ. Ղոհն (Քոննէլին
նախագահութեամբ, որուն մէջ յիշեալ նախա-
գահը առաջարկեց որ այս բանիս գեմ բողբանաց
աղերսագիր մը ներկայացնեն: Այնտայի հասա-
րակաց սենեկին, որովհետեւ այս վճառին Իւլան-
տա պարզապէս ինկիլիզի գաւառներուն մէկուն
կարգը կ'անցնի:

— Աղքատաց համար չինուած օրէնքը քննելու
յատկացած յանձնարարական ժողովքը Իւլանտայի
տղքատներուն գաղթելու տեղը (Վերիկայի Պաւ-
նոս) Վ. յրէգ գաւառը ընել կ'առաջարկէ: որ շատ
ընդարձակ երկիր մըն է, և բանուոր և մշակ քիչ
գտնուելուն համար բանողները չափէն ելել սուղ
է: Երկրագործութեան մէջ ձաքարութեան կող-
մանէ Իւլանտայի աղէկ համբաւ ստացած են,
և իրենց երկիրը կենարով բանելու բան չի գրու-
նող և անթի մեռնող խեղճերուն համար ալ գա-
ցած երկիրներուն համար ալ շատ աղէկ կ'ըլլայ ա-
սոց իրենց երկրէն գաղթելու: Այն տարի այս
կղզիէն հաղարաւոր և բիւրուոր մարդիկ ապրուստ
գտնելու համար Վերիկա կ'անցնին: բայց իրենց
յատկացեալ տեղ չունենալուն համար գացած
տեղերին ալ անհանգիստ կ'ըլլային: ասանկ իրենց
համար տեղ յատկանալը վիճակ աղէկնալու միջոց
մը կ'ըլլայ:

ԱՄՍԻՐԻԱ: Պոհմիս գաւառը մէկ ապստամ-
բութեան ոգի մը կը պարսի: Կայսերական զօրքը
փախելի մէջ են: երբեմն մէկ կամ երկու զինուոր

